

Tunnistetiedot poistettu

Käännös

C-567/20–1

Asia C-567/20

Ennakkoratkaisupyyntö

Jättämispäivä:

29.10.2020

Ennakkoratkaisupyyntön esittänyt tuomioistuin:

Općinski građanski sud u Zagrebu (Zagrebin riita-asioiden alioikeus, Kroatia)

Ennakkoratkaisupyyntöpäätöksen tekemispäivä:

15.10.2020

Kantaja:

A.H.

Vastaaja:

Zagrebačka banka d.d.

— —

Općinski građanski sud u Zagrebu (Zagrebin riita-asioiden alioikeus, Kroatia) — — asiassa, jossa asianosaisina ovat A.H, kotipaikka Zagreb, — —, — —, ja Zagrebačka banka d.d, — — Zagreb — — — —, ja joka koskee vahvistamista ja maksua koskevaa asiaa, esittää unionin tuomioistuimelle Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 267 artiklan nojalla seuraavan

ENNAKKORATKAISUPYYNNÖN

I Ennakkoratkaisupyyntön esittänyt tuomioistuin

II – Pääasian asianosaiset

Kantaja: A.H, kotipaikka Z – –

Vastaaja: Z.b.d.d, kotipaikka Z. – –

esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat unionin oikeuden ja konkreettisesti kuluttajasopimusten kohtuuttomista sopimusehdoista 5.4.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY tulkintaa koskevat ennakkoratkaisukysymykset:

1) Onko kuluttajasopimusten kohtuuttomista sopimusehdoista annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY¹ 6 artiklan 1 kohtaa, sellaisena kuin sitä on tulkittu unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä, erityisesti 14.3.2019 annetussa tuomiossa Zsuzsanna Dunai v. ERSTE Bank Hungary Zrt. (C-118/17, EU:C:2019:207) tulkittava siten, että kuluttajan, joka on lainanottaja, [alkup. s. 2] ja pankin välisiä suhteita koskevien lainsäädäntötoimien perusteella ei voida evätä kuluttajilta oikeutta riitauttaa tuomioistuimessa alkuperäisen sopimuksen tai lain perusteella tehdyn lisäsopimuksen ehtoja käyttääkseen oikeutta kaikkien niiden etujen palauttamiseen, jotka pankki kuluttajien vahingoksi on saanut perusteettomasti kohtuuttomien sopimusehtojen soveltamisen vuoksi tilanteessa, jossa kuluttajat ovat suostuneet vapaaehtoisesti alkuperäisen sopimussuhteen muutokseen pankeille asetetun lakisääteisen velvoitteen perusteella, joka koskee tällaisen mahdollisuuden tarjoamista kuluttajille, ei suoraan lain perusteella kuten tuomiossa Dunai?

2) Jos vastaus ensimmäiseen kysymykseen on myönteinen, onko kansallinen tuomioistuin, jossa kahden toimijan – lainanottajan ja pankin – välinen menettely on vireillä, ja joka Vrhovni sudin (ylin tuomioistuin, Kroatia) kansallisen kulutusluotosta annetun lain muuttamisesta ja täydentämisestä annetun lain (Zakon o izmjjeni i dopunama Zakona o potrošačkom kreditiranju; Narodne novine, nro 102/15) säännöksistä omaksuman tulkinnan mukaan ei voi tulkita sitä direktiivin 93/13 säännösten mukaisesti, toimivaltainen ja/tai velvollinen tämän direktiivin ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan 38 ja 47 artiklan perusteella jättämään soveltamatta tätä kansallista lakia Vrhovni sudin mukaisen tulkinnan mukaisesti?

ASIAN TOSISEIKAT JA OLOSUHTEET

1. Kantaja A.H, joka on kuluttaja, teki 15.10.2007 vastaajana olevan Zagrebačka banka d.d:n, joka on lainanantaja, kanssa asuntolainasopimuksen, jonka perusteella pankki myönsi kuluttajalle Sveitsin frangeissa (CHF) ilmaistun lainan määrältään 309 373,82 CHF, joka nostettiin Kroatian kunissa (HRK) Hrvatska

¹ EYVL 1993, L 95, s. 29.

narodna bankan (Kroatian keskuspankki) luoton nostopäivänä sovellettavan keskikurssin mukaisesti, ja kantaja maksoi lainaa takaisin kunissa Kroatian keskuspankin keskikurssin mukaan Sveitsin frangiin nähden.

2. Vastaaja sisällytti tähän ennalta laaditun ja vakiomuotoisen luottosopimuksen 1 §:ään ehdon, jonka mukaan sopimuksen valuutta on Sveitsin frangi, sitoi sopimuksen 7 §:ssä luoton takaisinmaksun tähän valuuttaan siten, että kantajan lainan kuukausittainen määrä ja kokonaismäärä lasketaan kansallisen valuutan kunnan [kurssi]vaihtelujen mukaan Sveitsin frangiin nähden ja sisällytti 2 §:ään ehdon, jonka mukaan vaihtuva korkokanta muuttuu pankin päätöksen perusteella, mutta ei ilmoittanut täsmällisiä, selkeitä eikä tarkistettavissa olevia viitekorkoja eikä sitä, miten korkokanta muuttuu eli ei ilmoittanut miten kyseiset sopimusehdot liittyvät kantajan kokonaisluoton määrittämiseen.
3. Kantaja toteaa, että vastaaja ei noudattanut kuluttajansuojalain (Zakon o zaštiti potrošača; jäljempänä kuluttajansuojalaki) eikä velvoiteoikeudellisista suhteista annetun lain (Zakon o obveznim odnosima; jäljempänä velvoiteoikeudellisista suhteista annettu laki) säännöksiä, ei ole toiminut huolellisuuden ja vilpittömän mielen periaatteiden mukaisesti, jotka ovat velvoiteoikeuden peruseriaatteita, eikä noudattanut unionin oikeutta, varsinkaan kuluttajasopimusten kohtuuttomista sopimusehdoista 5.4.1993 annettua neuvoston direktiiviä 93/13/ETY (jäljempänä direktiivi 93/13), jonka säännökset on saatettu osaksi kansallista oikeutta kuluttajansuojalaille (Zakon o zaštiti potrošača), koska vastaaja sisällytti sopimukseen kohtuuttoman ja pätemättömän ehdon, jonka mukaan määritettiin valuutta, Sveitsin frangi, joka sidottiin pääomaan, eli sisällytti kohtuuttoman ehdon korkokannan muuttamisesta niin, että ne muuttuvat pankin itse tekemän päätöksen perusteella, eikä vastaaja neuvotellut ennen sopimuksen tekemistä eikä sen voimassaoloaikana tästä erikseen kantajan kanssa, ei selittänyt riskiä, joka liittyy Sveitsin frangin valintaan valuutaksi, ei määrittänyt täsmällisiä viitekorkoja eikä viitekorkojen laskentatapaa, jotka vaikuttavat korkokannan muuttamiseen, ja aiheutti täten epätasapainon sopimuspuolten oikeuksien ja velvollisuuksien välille, ja kaikki tämä kantajan vahingoksi kuluttajana.

[alkup. s. 3]

4. Kantaja viittaa Trgovački sud u Zagrebussa (Zagrebin kauppatuomioistuin, Kroatia) vireillä olleeseen ja päättyneeseen yleistä oikeussuojaa koskevaan menettelyyn numero --, joka oli aloitettu vastaajaa vastaan kuluttajien etujen suojaamiseksi ja siten myös kantajan edun suojaamiseksi vireillä olevassa menettelyssä.
5. Kyseinen menettely kesti seitsemän vuotta. Jäljempänä on esitetty yleistä oikeussuojaa koskevan menettelyn kulku:

– Trgovački sud u Zagrebu totesi 4.7.2013 antamassaan tuomiossa – –, että kaikki kahdeksan vastaajana olevaa pankkia,² ja siten myös tämän asian vastaaja kyseisen menettelyn vastaajana nro 1, loukkasivat kuluttajien yhteisiä etuja ja oikeuksia siten, että ajanjaksona 2004–2008 ne tekivät lainasopimuksia ja sovelsivat niissä pätemättömiä ja kohtuuttomia sopimusehtoja siten, että näissä kuluttajasopimuksissa valuutaksi oli määritelty Sveitsin frangi, johon valuuttaan luoton takaisinmaksu oli sidottu, eli vahvistettua kiinteää korkokantaa muutettiin lainan voimassaoloaikana pankin yksipuolisten päätösten mukaisesti.

– Visoki trgovački sud (ylempi kauppatuomioistuin, Kroatia) totesi lausueessaan pankkien ja myös käsiteltävän asian vastaajan, joka on kyseisen menettelyn vastaaja nro 1, valituksesta 13.6.2014 antamassaan tuomiossa – –, että ehto, joka koskee pankin yksipuolisten päätösten perusteella muutettavaa korkokantaa, on kohtuuton ja pätemätön, kun taas ehdon, joka koskee Sveitsin frangin määrittämistä valuutaksi, se totesi olevan pätevä.

– Vrhovni sud (ylin tuomioistuin, Kroatia) käsiteltyään pankkien ja siten myös käsiteltävän asian vastaajan eli kyseisen menettelyn vastaajan nro 1 valitusta 9.4.2015 antamassaan tuomiossa – – vahvisti Visoki trgovački sudin tuomion ja totesi, että pankin päätöksen perusteella muutettu ehto, joka koskee muutettavaa korkokantaa, on kohtuuton ja pätemätön, ja käsiteltyään kuluttajien edustajan valituksen totesi, että ehto, joka koskee Sveitsin frangin määrittämistä valuutaksi, on pätevä.

– Ustavni sud (perustuslakituomioistuin, Kroatia) 13.12.2016 antamallaan tuomiolla – –, käsiteltyään kuluttajien edustajan perustuslakivalitusta, kumosi Vrhovni sudin tuomion siltä osin kuin se koskee Sveitsin frangin määrittämistä valuutaksi ja palautti asian kyseiseen tuomioistuimeen.

– Vrhovni sud antoi 3.10.2017 tuomion – –, jonka perusteella se palautti asian siltä osin kuin se koskee Sveitsin frangin määrittämistä valuutaksi Visoki trgovački sudille.

– Visoki trgovački sud antoi 14.6.2018 tuomion – –, jossa se katsoi, että ehto, joka koskee Sveitsin frangin määrittämistä valuutaksi, on kohtuuton ja pätemätön siten, että pankit, ja siten myös tämän asian vastaaja eli kyseisen menettelyn vastaaja nro 1, tekivät ajanjaksona 2004–2008 luottosopimuksia ja sovelsivat niissä pätemättömiä ja kohtuuttomia sopimusehtoja siten, että kyseisissä kuluttajasopimuksissa määriteltiin valuutta, johon luoton takaisinmaksu oli sidottu, ja se oli Sveitsin frangi. Visoki trgovački sud vahvisti siltä osin kuin asia koskee Sveitsin frangin määrittämistä valuutaksi, kaikkien pankkien ja siten myös käsiteltävän asian vastaajan osalta ensimmäisen oikeusasteen vuonna 2013 antaman tuomion.

² Tuolloin ilman Sberbank d.d:tä, mutta myöhemmin myös tämän pankin osalta annettiin samanlainen tuomio kuin muiden pankkien osalta.

- Vrhovni sud käsiteltyään pankkien ja siten myös nyt käsiteltävän asian vastaajan, joka on kyseisen menettelyn vastaaja nro 1, valitusta vahvisti 3.9.2019 antamallaan tuomiolla – – Visoki trgovački sudin 14.6.2018 antaman tuomion.
6. Kuluttajien yleistä oikeussuojaa koskevan menettelyn lopputulos on loppujen lopuksi sellainen, että sekä ehto, joka koskee Sveitsin frangin määrittämistä valuutaksi, että ehto, joka koskee pankin päätöksen perusteella muutettavaa korkokantaa, todettiin kohtuuttomiksi ja **[alkup. s. 4]** pätemättömiksi kaikissa sellaisissa luottosopimuksissa, joihin sisältyy Sveitsin frangien määräinen valuuttalauseke ja jotka on tehty vastaajina olevissa pankeissa pääasiassa kyseessä olevana ajanjaksona, eli on lainvoimaisesti todettu, että nyt käsiteltävässä asiassa vastaajana oleva Zagrebačka banka d.d. (kyseisen menettelyn vastaaja nro 1) vaikutti ajanjaksona 10.9.2003–31.12.2008 kuluttajien yhteisiin etuihin ja oikeuksiin ja siten kantajan etuihin ja oikeuksiin siten, että se sovelsi tehdyissä luottosopimuksissa kohtuutonta sopimusehtoa, jonka perusteella määrättyä luoton kiinteää korkokantaa muutettiin voimassaoloaikana pankin yksipuolisten päätösten mukaisesti, mikä ei ollut erillisten neuvottelujen kohde ja joka ehto on pätemätön, eli on lainvoimaisesti todettu, että ajanjaksona 1.4.2005–31.12.2008 vastaaja vaikutti kuluttajien yhteisiin etuihin ja oikeuksiin ja siten kantajan etuihin ja oikeuksiin, kun se tehdessään luottosopimuksia sovelsi pätemättömiä ja kohtuuttomia sopimusehtoja, joiden perusteella määrättiin valuutta, Sveitsin frangi, joka sidottiin pääomaan, eikä vastaaja elinkeinonharjoittajana tiedottanut ennen sopimusten tekemistä eikä sopimusten voimassaoloaikana täydellisesti kuluttajille kaikista tarvittavista viitekorjoista, jotka ovat olennaisia täydellisiin tietoihin perustuvan pätevän päätöksen tekemiseksi, mikä aiheutti epätasapainon sopijapuolten oikeuksien ja velvollisuuksien välille, eikä vastaaja näin ollen noudattanut tuolloin sovelletun kuluttajansuojalain säännöksiä eikä velvoiteoikeudellisista suhteista annetun lain säännöksiä.
7. Mainitussa kollektiivisessä menettelyssä annetussa tuomiossa sovellettiin direktiiviä 93/13, kun taas tuomioistuimet sovelsivat kansallisen oikeuden säännösten tulkinnassa tuomioita antaessaan tulkintaa, jonka unionin tuomioistuin on ilmaissut 29.10.2009 antamassaan tuomiossa Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid v. Asociación de Usuarios de Servicios Bancarios (Ausbanc) (C-484/08, EU:C:2010:309) ja 30.4.2014 antamassaan tuomiossa Árpád Kásler ja Hajnalka Káslerné Rábai v. OTP Jelzálogbank Zrt (C-26/13, EU:C:2014:282) Kásler.
8. Kroatian tasavallassa sovellettavan siviiliprosessilain (Zakon o parničnom postupku) (502c §) ja kuluttajansuojalain (138a §) säännösten ja yleistä oikeussuojaa koskevassa menettelyssä annettujen tuomioiden perusteella kuluttajat ja näin ollen myös kantaja saivat oikeuden vaatia erillisissä menettelyissä pankkien perusteettomasti saaman edun palauttamista, ja siksi kuluttaja pani vireille oikeudenkäyntimenettelyn, joka on nyt vireillä ennakkoratkaisua pyytävässä tuomioistuimessa, numero – –.

LAINSÄÄDÄNTÖTOIMET

9. Kroatian tasavalta antoi 30.9.2015 kulutusluotosta annetun lain muuttamisesta ja täydentämisestä annetun lain (Zakon o izmjeni o dopunama Zakona o potrošačkom kreditiranju; Narodne novine nro 102/15; jäljempänä myös ZID ZPK 2015), ja tämän lain perusteella lainanottajille tarjottiin mahdollisuus muuntaa luotto Sveitsin frangeista euroiksi.
10. Kantaja toimi näin ja teki luottosopimukseen lisäsopimuksen, jonka perusteella hänen lainansa valuutta muunnettiin Sveitsin frangeista euroiksi. Muuntamista ei tehty siten kansalliseen valuuttaan kunaan vaan toiseen ulkomaan valuuttaan eli euroon.
11. Keskeinen kysymys nyt käsiteltävänä olevassa asiassa on nimenomaan kulutusluotosta annetun lain muuttamisesta ja täydentämisestä annetun lain oikeudellisia seuraamuksia koskeva kysymys.
12. Muuntamista varten ZID ZPK 2015:ssa säädettiin tietystä kuluttajien uuden luoton määrän laskentamenetelmästä, joka perustui pohjimmiltaan siihen, että lainan alusta alkaen muunnetaan valuutta Sveitsin frangeista euroiksi, jotta saadaan lainan 30.9.2015 mukainen uusi pääoma euroissa, jonka mukaan lainanottaja tästä alkaen alkaisi maksaa takaisin luottoansa. Muuntamistapa on määritelty ZID ZPK 2015:n 19 c §:ssä, ja se perustui siihen, että kaikkia kuluttajan tosiasiallisesta lainasta johtuvia maksuja verrattiin simuloidun, fiktiivisen [alkup. s. 5] euromääräisen lainan ehtoihin, tosiasiallisilla maksuilla ”lukittiin” fiktiivinen laina ja tällä tavoin laskettiin lainan tilanne 30.9.2015; tällaisen vertailun mukaan kuluttajat olivat maksaneet joko liian vähän tai liikaa varoja. Tämän tilanteen perusteella heille sitten tarjottiin mahdollisuus tehdä lainasopimukseen lainan takaisinmaksua jatkossa koskeva lisäsopimus, josta säädetään ZID ZPK 2015:n 19e §:n 1 momentissa.
13. Lainanottajat kuten myös kantaja voivat tällaisen lainan määrän laskennan jälkeen, jota laissa kutsutaan nimellä ”Izračun konverzije kredita” (”lainan muuntolaskuri”), allekirjoittaa lisäykset alkuperäisiin lainasopimuksiin, ja kantaja maksoi tämän lisäsopimuksen mukaisesti 30.9.2015 alkaen takaisin euroissa indeksoitua lainaa, jossa lainan pääoman määrä oli uusi ja pro futuro määritellyt korkokannat oli laskettu uudelleen.
14. Ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuimien toteaa, että pankki voi ZID ZPK 2015:n 19e §:n mukaisesti tarjota kuluttajalle joko uuden lainasopimuksen tekemistä tai lisäystä ”vanhaan” olemassa olevaan luottosopimukseen ja että pankki päätti tarjota lainanottajalle lisäyksen tekemistä lainasopimukseen, mikä on ilmoitettu selvästi itse lisäsopimuksessa, sen 1 §:ssä, jossa todetaan, että osapuolet tekevät lisäsopimuksen, ja kyseisen lisäsopimuksen 24 §:ssä puolestaan määrätään seuraavaa:

”Muut alkuperäisen sopimuksen ja mahdollisesti tähän mennessä tehtyjen sopimuslisäysten ehdot pysyvät ennallaan ja edelleen voimassa.”

Tällä tavoin varmistettiin olemassa olevan sopimussuhteen identiteetti.

15. ZID ZPK 2015:n tavoite oli rinnastaa lainanottajat, jotka ovat ottaneet lainat Sveitsin frangeissa, lainanottajiin, jotka ovat ottaneet lainat euroissa, mikä saavutettiin edellä mainitulla tavalla. Lain tavoite mainittiin ja määriteltiin ZID ZPK 2015:n 19b §:ssä.
16. Vireillä olevassa asiassa on ratkaistavana kysymys korvauksesta kantajalle kuluttajana siksi, että kantaja väittää käsiteltävänä olevassa asiassa kuluttajana, että ZID ZPK 2015:ssa ei myönnetty lainanottajille, jotka ovat ottaneet lainat Sveitsin frangeissa, korvauksia niin, että pankit palauttaisivat kohtuuttomien ja pätemättömien luottosopimusten eli Sveitsin frangiin sitomista ja korkoja koskevien kohtuuttomien ja pätemättömien sopimusehtojen perusteella saadun edun, mikä varmistaisi, että kuluttaja olisi vastaavassa oikeudellisessa ja tosiasiallisessa tilanteessa kuin lähtötilanteessa.
17. Väitteensä tueksi kuluttaja toteaa, että muuntamispäivään eli 30.9.2015 saakka laina muunnettiin nimenomaan siten, että otettiin huomioon ja sovellettiin ehtoa, joka koskee Sveitsin frangin määrittämistä valuutaksi, ja pankin päätöksen perusteella muutettavaa korkokantaa koskevaa ehtoa, ja muuntamisen kohteena oli siis Sveitsin frangien määräinen valuuttalauseke, joka oli pätevä, ja muuntamisessa sovellettiin niitä samoja pankin yksipuolisten päätösten perusteella muutettuja kohtuuttomia korkokantoja, kuten Sveitsin frangien määräisissä lainoissa, kun taas 30.9.2015 jälkeen lainaa maksettiin edelleen takaisin soveltaen euromääräistä valuuttalauseketta ja uutta pro futuro määriteltyä korkokantaa siten, että se oli 5,84 prosenttia ja vastaaja määrittä sen uudelleen mielivaltaisesti periaatteella ”ota tai jätä”.
18. Kantaja toteaa lisäksi, että lisäsopimuksen tekemisen yhteydessä kuluttajalla ei ollut mitään mahdollisuutta neuvotella hänelle ehdotetusta lisäyksestä, koska varaumien esittäminen mihin tahansa lisäsopimuksen kohtaan ja sen allekirjoittamatta jättäminen merkitsisi muuntamisen ulkopuolelle jäämistä. Kuluttajan oli hyväksyttävä muuntaminen 30 päivän kuluessa, kuten ZID ZPK 2015:n 19e §:n 5 momentista käy ilmi.
19. Kantaja väittää siten, että tämä laki ei ylipäänsä koske hänen korvaustaan, korvauksen määrää ei ole itse laissa määritetty, eikä muuntolaskurilla eikä lisäsopimuksissa ole laskettu **[alkup. s. 6]** etua, jonka pankki itse sai lainvastaisesti luottosopimuksen perusteella, eikä käsiteltävässä asiassa siten tehty tällaista laskelmaa hänelle suoritettavan korvauksen määrästä. Kantaja osoitti sen toimittamalla kanteen yhteydessä laskelman. Muuntolaskurin laskentaan perustuvan muuntamisen jälkeen laskettiin liikaa maksettu määrä kuluttajan hyväksi, joka muodostui suoritettujen maksujen ja fiktiivisen euromääräisen lainan erosta, joka oli määrältään 119 406,91 HRK, jota määrää ei maksettu

kuluttajalle, vaan ZID ZPK 2015:n 19c §:n 1 momentin c kohdan mukaisesti sitä käytettiin lainan myöhemmin erääntyvien kuukausierien maksuihin euroiksi muuntamisen jälkeen siten, että tämä liikamaksu voi olla enimmillään 50 prosenttia maksettavasta kuukausierästä. Kanteeseen liitetystä kuluttajan laskelmasta ilmenee kuitenkin, että pankki sai muuntamisesta kuluttajan kustannuksella perusteetonta etua 340 364,19 HRK.

20. Toisaalta käsiteltävässä asiassa vastaajana oleva pankki katsoo, että jo pelkästään muuntamisen ja lisäsopimuksen tekemisen vuoksi kantajalla ei ollut enää oikeudellista perustaa vaatia alkuperäisen sopimuksen ehtojen kohtuuttomuuden toteamista ja tämän perusteella korvausta siksi, että laina on laskettu taannehtivasti ikään kuin se olisi ilmaistu euroissa ensimmäisestä päivästä alkaen, joten rahoitusalan asiantuntijan laatima lausunto ei ole tarpeen pankin alkuperäisen sopimuksen kohtuuttomien ehtojen nojalla perusteettomasti saaman täsmällisen määrän toteamiseksi.
21. Lisäsopimukseen tutustumisen jälkeen ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin totesi, että kantaja ei missään vaiheessa luopunut oikeussuojakeinoistaan, oikeudesta täysimääräiseen korvaukseen eikä oikeudesta nostaa kanne eikä oikeudesta oikeussuojaan, ja että laissa ei ole säädetty mistään tällaisesta oikeuksista luopumisesta. Lisäksi kansallisessa lainsäädännössä eli kuluttajansuojalain 41 §:ssä säädetään, että kuluttaja ei voi luopua oikeuksistaan eikä hänen oikeuksiaan voida rajoittaa, ja vastaavasti säädetään itse ZID ZPK 2015 19e §:ssä, jossa kielletään pankkeja sisällyttämästä lisäsopimuksiin lauseketta, joka koskee luopumista mistään kuluttajille kuuluvista oikeuksista ja sen mukaisesti, miten ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin ymmärtää 9.7.2020 annetun tuomion XZ v. Ibercaja Banco SA (C-452/18, EU:C:2020:536; jäljempänä myös tuomio XZ), kuluttaja voi luopua direktiivin 93/13 antamasta suojasta ainoastaan, jos kuluttaja sitä haluaa ja ilmaisee sen selkeästi, vapaaehtoisesti ja tietoisesti.
22. Ennakkoratkaisua pyytävän tuomioistuimen tulkinnan mukaan ZID ZPK 2015:n tavoite oli ensisijaisesti yhteiskunnallinen ja taloudellinen; lain tarkoituksena oli helpottaa kuluttajien luoton takaisinmaksua ja saada aikaiseksi tilanne, että he 30.9.2015 alkaen maksaisivat lainaa takaisin samoin kuin sitä maksavat takaisin kuluttajat, jotka olivat tehneet luottosopimukset, joihin sisältyy euromääräinen valuuttalauseke. Tähän viittaa myös se, että ZID ZPK 2015:ssa ei muutettu 30.9.2015 voimassa olevaa korkokantaa koskevaa säännöstä, siis itse ZID ZPK 2015:ssa ei esimerkiksi säädetä mistään erityisestä korkojen laskentamenetelmästä muuntamista varten; kyseinen laki ei myöskään johtanut lainojen muuntamiseen kunamääräisiksi lainoiksi ilman sitomista Sveitsin frangiin.
23. Ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin toteaa myös, että ZID ZPK 2015:ssa ei tosiasiallisesti määritelty erikseen kullekin kuluttajalle luottosopimusta, korkoja ja valuuttaa koskevien kohtuuttomien ehtojen vuoksi aiheutunutta vahinkoa vastaavaa määrää eli ei määritelty määriä, jotka elinkeinonharjoittaja sai perusteettomasti.

24. Ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin huomauttaa, että ZID ZPK 2015 annettiin 30.9.2015 korkoa koskevan ehdon pätemättömyydestä annetun lopullisen tuomion julistamisen jälkeen, mutta ennen kuin annettiin lopullinen tuomio Sveitsin frangin määrittämistä valuutaksi koskevan ehdon pätemättömyydestä. Näin ollen lain voimaantulohehkellä Sveitsin frangia koskevaa ehtoa ei ollut vielä todettu tuomioistuimessa kohtuuttomaksi ja pätemättömäksi; lainvoimainen tuomio tässä asiassa annettiin vasta kolme vuotta lainan muuntamisen jälkeen. Laina muunnettiin täysin noudattaen pätevänä pidettyä Sveitsin frangin määrittämistä valuutaksi koskevaa ehtoa, näin ollen laina muunnettiin nimenomaan niiden ehtojen perusteella, jotka koskevat Sveitsin frangin määrittämistä valuutaksi ja pankin päätöksen perusteella muutettavia korkoja, ottaen ne huomioon itse muuntolaskurissa, ja lisäksi tilanteessa, jossa itse laissa ei tunnustettu kohtuuttomaksi/kohtuulliseksi eikä pätemättömäksi/päteväksi ehtoa, joka koskee valuutan määrittämistä, eikä ehtoa, joka koskee pankin päätöksen perusteella muutettavaa korkokantaa, mikä [alkup. s. 7] merkitsee, että tämä kysymys saatettiin alun alkaen käsiteltäväksi oikeudenkäyntimenettelyssä.
25. Edellä mainittu seikka on merkityksellinen siksi, että ZID ZPK 2015 annettiin ja lisäsopimus tehtiin vuonna 2016 Kroatian tasavallan unioniin liittymisen jälkeen, joten unionin tuomioistuimen toimivalta on kiistaton ja sen on vastattava käsiteltävänä olevassa asiassa esitettyihin kysymyksiin.
26. Muuntamisen jälkeen ja sen jälkeen, kun Sveitsin frangin määrittämistä valuutaksi koskeva ehto on todettu kohtuuttomaksi yleistä oikeussuojaa koskevassa menettelyssä, ja pankin perusteettomasti saamien etujen laskemisen jälkeen kantaja siis vaatii ennakkoratkaisua pyytävässä tuomioistuimessa – korvauksena – kaikkien pankin luottosopimuksen perusteella saamien etujen palauttamista sekä väittää ja osoittaa, että muuntaminen ei mahdollistanut sitä hänelle tai että se mahdollisti sen hänelle ainoastaan osittain siten, että pääoma pieneni osittain, ja toteaa kuitenkin, että lainan loppupääoma oli edelleen suurempi kuin sen todellisuudessa pitäisi olla muuntamispäivänä, jos kohtuuttomat ehdot, jotka koskevat Sveitsin frangin määrittämistä valuutaksi ja pankin päätöksen perusteella muutettavaa korkokantaa, olisi poistettu.
27. Siksi pääasian kantaja osoittaa, että muuntamisen takia hän ei ollut lähtötilanteessa eli sellaisessa tilanteessa, jossa ikään kuin riidanalaisia ehtoja tai itse sopimusta ei olisi, hän vain maksaa takaisin simuloitua euroon sidottua lainaa eikä siten saanut korvausta eikä pankki ole palauttanut kaikkia lainvastaisesti saamiaan etuja.
28. Perusteettomasti saatujen etujen määrä voidaan määrittää vireillä olevassa oikeudenkäyntimenettelyssä, ja kantaja on liittänyt kanteeseen asiantuntijalausannon, joka osoittaa sen.

LAIN TULKINNAN YHDENMUKAISTAMISMENETTELY VRHOVNI SUDISSA

29. Ylimmän asteen tuomioistuimena Vrhovni sud aloitti 11.9.2019 ns. lain tulkinnan yhdenmukaistamismenettelyn tämän erillisen kuluttajaa koskevan menettelyn aikana.
30. Kyse on Kroatian tasavallan oikeusjärjestyksen uudesta järjestelmästä, josta säädetään siviiliprosessilain 502i §:ssä ja sitä seuraavissa pykälissä ja jonka perusteella Vrhovni sud voi ottaa oikeudellisesti kantaa käsiteltävänä olevaan kysymykseen siten, että sen näkemys sitoo kaikkia alempien asteiden tuomioistuimia, jotka käsittelevät vireille saatettuja ja saatettavia yksittäisiä asioita, mistä säädetään siviiliprosessilain 502n §:ssä.
31. Lain tulkinnan yhdenmukaistamismenettelyssä – – Vrhovni sud tarkasteli seuraavaa oikeudellista kysymystä:
- ”Onko katsottava, että kulutusluotosta annetun lain muuttamisesta ja täydentämisestä annetun lain perusteella tehty sopimus lainan muuntamisesta ei ole syntynyt tai että se on pätemätön, jos alkuperäisen luottosopimuksen vaihtuvaa korkokantaa ja valuuttalauseketta koskevat ehdot ovat pätemättömiä?”
- Vrhovni sud antoi 4.3.2020 tämän tuomion:
- ”Kulutusluotosta annetun lain muuttamisesta ja täydentämisestä annetun lain perusteella tehdyllä sopimuksella lainan muuntamisesta on oikeusvaikutuksia ja se on pätevä [alkup. s. 8] siinä tapauksessa, että alkuperäisen luottosopimuksen vaihtuvaa korkokantaa ja valuuttalauseketta koskevat ehdot ovat pätemättömiä.”
32. Sittemmin kansallisten tuomioistuinten oikeuskäytännössä oli epäselvyyttä ja erilaisia tulkintoja tästä lain tulkinnan yhdenmukaistamismenettelyssä annettua tuomiosta. Epäselvyydet koskivat tässä tuomiossa ilmaistuja toteamuksia ja tuomion vaikutusta direktiivin 93/13 mukaiseen korvaukseen kuluttajalle ja siis myös lopulliseen tuomioon käsiteltävässä asiassa. Ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin katsoo siten, että kyseisen Vrhovni sudin tuomion eli ZID ZPK 2015:n tulkinnan on katsottava olevan unionin oikeuden vastainen, jos edellä mainittua lakia tulkitaan siten, että se esteenä korvauksen maksamiselle kuluttajalle.
33. Kyseisessä menettelyssä Vrhovni sud tarkasteli sen lisäsopimuksen pätevyyttä, jonka perusteella laina muunnettiin, ja totesi tuomion perusteluissa, että sopimuslisäys lisäyksenä alkuperäisiin luottosopimuksiin ei voi olla kohtuuton ja pätemätön, vaikka sen sisältö nojaa ehtoihin, jotka taannehtivin vaikutuksin todettiin kohtuuttomiksi ja pätemättömiksi siitä syystä, että tällä lainasopimuksen lisäyksellä muodostetaan uusi ZID ZPK 2015:n perusteella tehty sopimussuhde, joka on täysin vapaaehtoinen kuluttajalle, ja tuomioistuin katsoo, että jo tästäkin syystä lisäys luottosopimuksen on lainmukainen, kohtuullinen ja pätevä.

34. Vrhovni sud kieltäytyi de facto tutkimasta, onko lisäsopimus kohtuullinen ja pätevä, olettaen, että näin on, ilman ylipäänsä mahdollisuutta arvioida ja kyseenalaistaa tämän lisäsopimuksen kohtuullisuus ja pätevyys, vaikka alkuperäisen lainasopimuksen kohdetta (Sveitsin frangin määrittäminen valuutaksi) ja hintaa (korkokannan määrittäminen) koskevat keskeiset ehdot oli jo todettu kohtuuttomiksi ja pätemättömiksi taannehtivin vaikutuksin.
35. Vaikka Vrhovni sud lausui kyseisessä menettelyssä unionin oikeuden eli osaksi kansallista oikeutta kuluttajansuojalalla saatetun direktiivin 93/13 soveltamisesta ja tulkinnasta, se ei esittänyt unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisukysymystä unionin oikeuden tulkinnasta eikä ylipäänsä perustellut itse tuomiossa, miksi se ei esittänyt unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisukysymystä, eikä näin ollen mahdollistanut kannanottoa unionin oikeuden oikeaan tulkintaan niistä kysymyksistä, jotka on nyt esitetty vireillä olevassa menettelyssä.
36. On tuotava esiin, että Vrhovni sud totesi unionin oikeuden soveltamisesta ja konkreettisesti tuomiosta Dunai ainoastaan, että tuomiota Dunai ei voida soveltaa, koska kyseisessä asiassa oli kyse ”erilaisista tosiasiallisista tilanteista” sillä tavoin, että lainsäädäntötoimet tuomiossa Dunai olivat suoria, kun taas Kroatian tasavallan tapauksessa lainan muuntaminen oli vapaaehtoinen ja pankilla oli velvollisuus tarjota muuntamista, mutta kuluttajan ei olisi tarvinnut hyväksyä muuntamista eikä tehdä lisäsopimusta, jolloin hän maksaisi lainaa takaisin kuten aiemminkin. Tosiasiassa ilman sopijapuolten tahtoa muuntamista ei olisi tapahtunut.
37. Vrhovni sud ei kuitenkaan pyytänyt unionin tuomioistuinta tulkitsemaan direktiiviä 93/13 näissä erilaisissa tosiasiallisissa tilanteissa.
38. Ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin toteaa myös, että Vrhovni sud ei lainsäädännön tulkintaa yhdenmukaistavassa menettelyssä vastannut selvästi keskeiseen kysymykseen, joka on kysymys korvauksesta kuluttajille siitä huolimatta, että laina muunnettiin. Tämä kysymys tulee esille juuri nyt käsiteltävänä olevassa asiassa, ja pankki toteaa, että Vrhovni sudin tuomiota on tulkittava siten, että lainan muuntamisen jälkeen kuluttajalla ei ole enää mitään oikeuksia saada korvausta riippumatta siitä, onko hän tosiasiallisesti saanut tällaisen korvauksen kokonaisuudessaan vaiko ei, ja että ei ole edes tarvetta määrittää niiden etujen määrää, jotka pankin väitetään saaneen.
39. Vaikka Vrhovni sudin tuomio ymmärretään tällä tavoin eli tulkitaan ZID ZPK 2015:tä tällä tavoin, ja käsiteltävän asian vastaaja tulkitsee kyseisen tuomion ja ZID ZPK 2015:n juuri näin, ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin katsoo, että tällainen tulkinta voisi olla ristiriidassa sellaisen unionin tuomioistuimen tulkinnan kanssa, jonka unionin tuomioistuin [alkup. s. 9] on ilmaissut 14.3.2019 annetussa tuomiossa Zsuzsanna Dunaj v. ERSTE Bank Hungary Zrt. (C-118/17, EU:C:2019:207), ja tarkemmin tämä ristiriita koskisi kysymystä direktiivillä 93/13 taatun suojelun tasosta, josta suojelusta nyt käsiteltävässä asiassa on kyse.

40. Ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin ymmärtää tuomion Dunai siten, että unionin tuomioistuin otti oikeudellisesti kantaa kysymykseen lainsäädäntötoimien vaikutuksesta direktiiviin 93/13 perustuviin kuluttajan oikeuksiin siten, että niillä ei evätä kuluttajalta oikeutta korvaukseen eikä ennen kaikkea voida evätä kuluttajalta oikeutta vaatia kaikkien niiden etujen palauttamista, jotka elinkeinonharjoittaja on saanut kohtuuttoman sopimuksen tai kohtuuttomien sopimusehtojen perusteella, ja että tämän lainsäädäntötoimen luonteella eli sillä, oliko se suora vai vapaaehtoinen, ei ole erityistä vaikutusta oikeuteen täysimääräiseen korvaukseen. Lisäksi 9.7.2020 annetusta tuomiosta XZ v. Ibercaja Banco SA (C-452/18, EU:C:2020:536, 29 kohta) ilmenee, että kuluttaja ei voi vapaaehtoisen sopimuksen tekemisen yhteydessä luopua direktiivistä 93/13 johtuvasta suojasta, eikä siten myöskään oikeudesta täysimääräiseen korvaukseen muutoin kuin selkeästi, vapaaehtoisesti ja tietoisesti, ja ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin toteaa, että esillä olevassa asiassa kuluttaja ei luopunut hänelle taatusta suojasta.
41. Ennakkoratkaisua pyytävän tuomioistuimen mukaan tällaista päättelyä tukee 14.3.2019 annettu tuomio Zsuzsanna Dunai v. ERSTE Bank Hungary Zrt. (C-118/17, EU:C:2019:207, 41 kohta) ja siinä mainittu oikeuskäytäntö, jossa on todettu, että kohtuuttomuuden ja pätemättömyyden toteamisen on tarkoitus palauttaa kuluttajan alkuperäinen oikeudellinen ja tosiasiallinen tilanne ikään kuin kohtuutonta sopimusta ei olisi ollut eli ikään kuin kohtuuttomia ja pätemättömiä ehtoja ei olisi ollut, tai 26.3.2020 annettu tuomio Mikrokasa S.A. ja Revenue Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty v. XO (C-779/18, EU:C:2020:236, 50 kohta) ja muu oikeuskäytäntö, jossa unionin tuomioistuin toteaa, että kohtuuttomuuden arvioinnin ulkopuolelle voidaan jättää ainoastaan poikkeustilanteessa sopimusehto, joka heijastaa molempiin sopijapuoliin nähden pakottavaa säännöstä, mitä ei tässä tapahdu, koska muuntaminen ja lisäsopimuksen tekeminen luottosopimukseen riippui kuluttajan, jolle lisäsopimuksen tekeminen ei ollut pakollista, tahdosta eikä lisäsopimusta eikä muuntamista olisi ilman kuluttajan tahtoa, joka on keskeinen osatekijä.
42. Ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin ymmärtää näin myös direktiivin 93/13, jonka johdanto-osan kymmenennessä perustelukappaleessa todetaan selvästi, että direktiiviä 93/13 on sovellettava kaikkiin elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisiin sopimuksiin, mistä käy ilmi, että on arvioitava sekä alkuperäisen sopimuksen että lisäsopimuksen avoimuus ja kohtuullisuus, mihin viittaa myös mainittu 9.7.2020 annettu tuomio XZ v. Ibercaja Banco SA (C-452/18, EU:C:2020:536, 39 kohta), jonka mukaan myös sopimusehto, joka on tehty aikaisemman sopimuksen alun perin kohtuuttoman sopimusehdon muuttamiseksi, voidaan pitää kohtuuttomana, jos siitä ei ole erikseen neuvoteltu ja jos se aiheuttaa epätasapainon osapuolten oikeuksien ja velvollisuuksien välille.
43. Yhteenvedona voidaan todeta, että ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin ymmärtää direktiivin 93/13 sekä tuomion Dunai ja tuomion XZ siten, että riippumatta siitä, miten kansallinen tuomioistuin arvioi lainsäädäntötoimien perusteella tehdyt lisäsopimukset eli arvioiko se niiden olevan suoraa puuttumista

vaiko osapuolten vapaan tahdon ilmaus, nämä sopimuslisäykset eivät voi (eivätkä ne saa) heikentää direktiivillä 93/13 taattua suojaa, joten kuluttajilta ei voida evätä kaikkien niiden etujen palauttamista, jotka elinkeinonharjoittajat saivat perusteettomasti, ja erityisesti sitä ei saa tehdä kuluttajien tahdon vastaisesti siten, että kuluttajat eivät koskaan eivätkä missään luopuneet tällaisesta suojasta ja korvauksesta, eikä tällaisesta luopumisesta ole myöskään säädetty laissa.

44. Ennakkoratkaisua pyytävän tuomioistuimen mukaan tällainen tulkinta on myös tulkinnallista vaikutusta koskevan oikeuskirjallisuuden mukainen, jossa tukeudutaan periaatteeseen, että lainsäätäjän tarkoitus ei tässä yhteydessä ZID ZPK 2015:ssä ollut direktiivin rikkominen vaan päinvastoin sen täytäntöönpano ja siksi kansallista säännöstä on tulkittava mahdollisuuksien mukaan sen tavoitteiden ja päämäärien mukaisesti, jotka halutaan saavuttaa unionin lainsäädännön avulla, eli ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin katsoo, että sen velvollisuus on jättää soveltamatta kansallisen oikeuden säännöstä, jota tulkittaisiin siten, että se on esteenä kuluttajan subjektiivisen oikeuden oikeussuojan toteuttamiselle.

[alkup. s. 10]

45. Ennakkoratkaisua pyytävän tuomioistuimen mukaan direktiivin 93/13 konkreettinen tavoite kuluttajansuojan osalta ja direktiivin tällaisen tulkinnan tarve on löydettävissä unionin tuomioistuimen 21.1.2015 antamasta tuomiosta Unicaja Banko SA v. Hidalgo Rueda ym. ja Caixabank SA v. Manuel María Rueda Ledesma ym. (yhdistetyt asiat C-482/13, C-484/13, C-485/13 ja C-487/13, EU:C:2015:21, 38 kohta), ja tuomioistuin ottaa huomioon tulkinnan, jonka mukaan kansallinen lainsäädäntö voi aina varmistaa suojelun korkeamman ja tiukemman tason kuin itse direktiivi, kuten unionin tuomioistuin toteaa 3.6.2010 antamassaan tuomiossa Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid v. Asociación de Usuarios de Servicios Bancarios (Ausbanc) (C-484/08, EU:C:2010:309) tai 23.4.2015 antamassaan tuomiossa Jean-Claude Van Hove v. CNP Assurances SA (C-96/14, EU:C:2015:262, 27 kohta).
46. Toisaalta, jos Vrhovni sudin tuomiota sovellettaisiin tässä nyt käsiteltävänä olevassa asiassa niin, että ZID ZPK 2015:tä on tulkittava siten, että kuluttajalta jo pelkästään lisäsopimuksen tekemisen vuoksi evätään kaikki korvaukset, ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin katsoo, että siinä tapauksessa direktiiviä 93/13 tulkittaisiin kuluttajan vahingoksi, jolloin rikottaisiin jokaiselle kansalliselle tuomioistuimelle Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen perusteella kuuluvaa velvollisuutta tulkita kansallista lainsäädäntöä siten, että direktiivissä säädetty tavoite ja päämäärä saavutetaan.
47. Tällainen Vrhovni sudin tuomion tulkinta, jonka mukaan kuluttajat menettivät oikeuden saada korvausta, vaikka tästä ei ole säädetty kyseisessä laissa eivätkä osapuolet ole sopineet siitä eivätkä myöskään kuluttajat tienneet lainasopimuksen lisäsopimuksen tekohetkellä, että he luopuvat jostakin, loukkaisi ennakkoratkaisua pyytävän tuomioistuimen mukaan unionin oikeuden peruseriaatetta, jonka mukaan unionin oikeuden ja kansallisen oikeuden tiettyä säännöstä on tulkittava

itse säännöksen tavoitteiden valossa ja hengessä, ja tämä olisi ristiriidassa unionin tuomioistuimen näkemyksen kanssa, joka on ilmaistu 24.1.2012 annetussa tuomiossa *Maribel Dominguez v. Centre informatique du Centre Ouest Atlantique ja Centre informatique du Centre Ouest Atlantique ja Préfet de la région Centre* (C-282/10, EU:C:2012:33, 24 ja 27 kohta), samoin kuin direktiivin tavoitteen kanssa, joka on ilmaistu johdanto-osan perustelukappaleissa, erityisesti johdanto-osan yhdeksännessä perustelukappaleessa, eli tämä olisi ristiriidassa mainitun tuomion *Dunai* (41 kohta) sekä tuomion *OTP Bank Nyrt. ja OTP Faktoring Követeléskezelő Zrt. v. Teréz Ilyés ja Emil Kiss* (C-51/17, EU:C:2018:750, 83 kohta) kanssa, jossa unionin tuomioistuin toteaa, että kohtuuttomuus ja pätemättömyys on arvioitava ja todettava lainasopimuksen tekohetkellä, mistä sitä paitsi säädetään selvästi direktiivin 93/13 4 artiklan 1 kohdassa, ja lainsäätäjän myöhempi puuttuminen asiaan on tältä kannalta toteuttamistavastaan riippumatta täysin merkityksetön eikä sillä voida kyseenalaistaa näitä menettelyjä kohtuuttomuuden ja pätemättömyyden toteamiseksi.

48. Ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin katsoo, että tällaiselle tulkinnalle on löydettävissä perusteluja myös unionin tuomioistuimen 3.10.2019 antamasta tuomiosta *Kamil Dziubak ja Justyna Dziubak v. Raiffeisen Bank International AG* (C-260/18, EU:C:2019:819, 52 kohta), 21.1.2015 antamasta tuomiosta *Unicaja Banco SA v. Hidalgo Rueda ym. ja Caixabank SA v. Manuel María Rueda Ledesma ym.* (yhdistetyt asiat C-482/13, C 484/13, C 485/13 ja C 487/13, EU:C:2015:21, 37 kohta), 26.1.2017 antamasta tuomiosta *Banco Primus SA v. Jesús Gutiérrez García* (C-421/14, EU:C:2017:60) ja 21.12.2016 antamasta tuomiosta *Francisco Gutiérrez Naranjo v. Cajasur Banco SAU ja Banco Popular Español SA v. Emil Irlés López, Teresa Torres Andreu* (yhdistetyt asiat C-154/15, C-307/15 ja C-308/15, EU:C:2016:980, 61 kohta).
49. Ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin ymmärtää direktiivin 93/13 siten, että siinä sallitaan jäsenvaltioiden lainsäädäntötoimet, joilla pysytetään voimassa tai annetaan sääntöjä, joilla luodaan direktiivin säännöksiä laajempi suoja, ja tämän mukaan sopimussuhteeseen voidaan puuttua lainsäädäntötoimin ainoastaan, jos ne ovat direktiivin 93/13 mukaisia, tai direktiivin 93/13 8 artiklassa tarkoitettun parhaan mahdollisen kuluttajansuojan puitteissa, eikä kyseisellä lainsäädännöllä voida millään tavoin heikentää tätä suojaa; tällainen päätelmä sisältyy tuomioon *Zsuzsanna Dunai v. ERSTE Bank Hungary Zrt.* (C-118/17, EU:C:2019:207, 43 ja 44 kohta).
50. Ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin katsoo, että lausuttaessa käsiteltävästä asiasta on otettava huomioon myös Euroopan unionin perusoikeuskirjan (jäljempänä perusoikeuskirja) määräykset ja että nyt käsiteltävä asia kuuluu unionin oikeuden soveltamisalaan, ja siksi olisi sovellettava myös perusoikeuskirjassa kuluttajille annettavia takeita erityisesti tehokkaita oikeussuojakeinoja koskevan oikeuden osalta, joista määrätään 47 artiklassa, jossa jokaiselle taataan oikeudet, joihin voi vedota jäsenvaltioiden tuomioistuimissa, mukaan lukien yksityisten oikeussubjektien väliset oikeusriidat, ja perusoikeuskirjan 38 ja 47 artiklan mukaisia tehokkaiden oikeussuojakeinojen

periaatteita on noudatettava myös sovellettaessa direktiiviä 93/13 (tuomio 10.9.2014, Kušionova v. SMART Capital a.s, C-34/13, EU:C:2014:2189, 47 kohta ja tuomio 17.4.2018, Vera Egenberger v. Evangelisches Werk für Diakonie und Entwicklung eV, C-414/16, EU:C:2018:257, 70–82 kohta).

[alkup. s. 11]

51. Näin ollen, jos ZID ZPK 2015:tä tulkittaisiin siten, että sen soveltamisen seurauksena, eli pelkästään tekemällä lisäsopimuksia luottosopimuksiin, kuluttaja menettää oikeuden oikeussuojaan ja oikeuden vaatia täysimääräistä korvausta ja kaiken sen palauttamista, mikä on saatu kohtuuttomien ja pätemättömien sopimusten sekä kohtuuttomien ja pätemättömien sopimusehtojen perusteella, asiaa käsittelevä tuomioistuin katsoo, että unionin oikeuden ja perusoikeuskirjan 47 artiklassa tarkoitettujen tehokkaiden oikeussuojakeinojen periaatteen mukaan sen velvollisuus on varmistaa direktiivin 93/13 täysi vaikutus jättämällä soveltamatta kaikki direktiivin vastaiset ZID ZPK 2015:n säännökset ja toisin sanoen, jos ZID ZPK 2015:tä tulkittaisiin tällä tavoin, sitä ei voitaisi soveltaa ja kaikki sen perusteella tehdyt lisäsopimukset olisivat näin ollen tehottomia ja pätemättömiä.
52. Edellä esitetyn perusteella ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin ymmärtää direktiivin 93/13 siten, ettei mikään eikä myöskään kyseinen ZID ZPK 2015:een sisällytetty säännös, jonka tarkoituksena on palauttaa oikeudellinen ja tosiasiallinen lähtötilanne poistamalla kohtuuttomat ehdot ikään kuin niitä ei olisi koskaan ollut ja erityisesti kaikkien niiden etujen palauttaminen, jotka vastaaja perusteettomasti sai kantajan vahingoksi nimenomaan näiden ehtojen perusteella, saa vaikuttaa niin, että kantajalle direktiivin 93/13 tai kuluttajansuojalain perusteella kuuluvat oikeudet heikkenisivät.

KANSALLINEN OIKEUS

53. Asiaa koskevien kansallisen oikeuden säännösten osalta ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin toteaa, että velvoiteoikeudellisista suhteista annetussa laissa säädetään, että pätemätöntä sopimusta ja pätemättömiä sopimusehtoja ei voida korjata, ja lisäksi säädetään, että velvoiteoikeudellisista suhteista annetun lain 322 §:n ja 326 §:n mukaan pätemättömyys todetaan taannehtivin vaikutuksin eli pätemättömyys tutkitaan ja todetaan ottaen huomioon sopimuksentekohetki. Tämän perusteella ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin katsoo, että kyseinen laki on siten direktiivin 93/13 mukainen.
54. Velvoiteoikeudellisista suhteista annetussa laissa säädetään, että pätemätön sopimus ei tule päteväksi, jos pätemättömyyden syy poistuu myöhemmin, eikä se voi tulla päteväksi sopimuksen uudistamisen perusteella (velvoiteoikeudellisista suhteista annetun lain 145 §); sopimus ei voi tulla päteväksi myöskään sovinnon perusteella (velvoiteoikeudellisista suhteista annetun lain 158 §:n 2 momentti), riippumatta osapuolten ZID ZPK 2015:n perusteella tekemän lisäsopimuksen oikeudellisesta luokittelusta, mikä todetaan velvoiteoikeudellisista suhteista

annetun lain 148 §:n 1 momentissa, jonka mukaan uudistaminen on tehoton, jos aiempi velvoite oli pätemätön, ja velvoiteoikeudellisista suhteista annetun lain 158 §:n 2 momentissa, jonka mukaan pätemätöntä oikeustointa koskeva sovinto on pätemätön. Vaikka sopimus olisi pätemätön tai vaikka jokin sopimusehto oli pätemätön, osapuolet eivät tosiasiallisesti voi kansallisen lainsäädännön mukaan tehdä mitään oikeustointia (uudistaminen, sovinto jne.), jonka perusteella näistä pätemättömistä ehdoista tulisi oikeudellisesti päteviä, koska se on selvästi vastoin velvoiteoikeudellisista suhteista annetun lain 322 §:ää, jonka mukaan katsotaan, että pätemätöntä oikeustointia ei ylipäänsä ole tapahtunut. Kyse on siten kansallisen velvoiteoikeuden peruserästä, jonka ratio on nimenomaan siinä, että on kyse sellaisesta yleisen edun vahingoittamisesta ja haitasta yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle, jota ajan kuluminen ei paranna.

55. Ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin katsoo, että myös nämä säännökset ovat unionin oikeuden mukaisia, kuten on todettu esimerkiksi 26.1.2017 annetussa tuomiossa *Banco Primus SA v. Jesús Gutiérrez García* (C-421/14, EU:C:2017:60, 42 ja 43 kohta). Ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin katsoo lisäksi, että se ei voi omien tulkintojensa ja päätelmiensä perusteella korvata kohtuuttomia ehtoja sisällöllä, josta ei ole sovittu osapuolten kesken, ja tällaiseen johtopäätökseen se on taipuvainen 26.3.2019 annetun tuomion *Abanca Corporación Bancaria SA v. Albert García Salamanca Santos ja Bankia SA v. Alfonso Antonio Lau Mendoza, Verónica Yuliana Rodríguez Ramírez* (C-70/17 ja C-179/17, EU:C:2019:250, 54 ja 55 kohta) perusteella. Nämä ehdot on puolestaan poistettava taannehtivin vaikutuksin.

[alkup. s. 12]

56. Kansallisten ylimpien tuomioistuinten tähänastisen oikeuskäytännön osalta ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin viittaa Vrhovni sudin nykyiseen oikeuskäytäntöön, jonka mukaan kyseinen tuomioistuin on todennut 27.6.2001 asiassa – – antamassaan tuomiossa, että oikeustoimen pätevyys arvioidaan niiden olosuhteiden ja säännösten mukaan, jotka olivat voimassa sopimuksentekohetkellä, ja sama näkemys on esitetty esimerkiksi Vrhovni sudin 28.10.2008 antamassa tuomiossa – –, 11.4.2007 antamassa tuomiossa – – ja 26.10.2010 antamassa tuomiossa – –. Kysymyksestä on olemassa myös Ustavni sudin vakiintunut oikeuskäytäntö, kuten esimerkiksi 17.9.2003 annettu tuomio – – .
57. Oikeuskäytännössä ja Vrhovni sudin ilmaisemissa oikeudellisissa näkemyksissä, jotka koskevat mahdottomuutta korjata pätemättömyys uudistamisen tai sovinnon perusteella, viitataan 8.9.2010 annettuun tuomioon – –, jonka mukaan sovinnon perusteella ei voida korjata pätemätöntä oikeustointia, kun taas tuomion – – mukaan uudistamisen avulla ei voida myöskään korjata pätemätöntä oikeustointia, mikä on velvoiteoikeudellisista suhteista annetun lain 148 §:n mukaista.
58. Lopuksi ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin viittaa myös Vrhovni sudin 12.2.2019 antamaan tuomioon – –, jossa kyseinen tuomioistuin toteaa niiden

kuluttajien oikeudellisen intressin, jotka muunsivat lainan ZID ZPK 2015:n perusteella, sopimusehtojen toteamiseen kohtuuttomiksi ja pätemättömiksi, jotta he tämän toteamuksen perusteella voisivat käyttää oikeuksia, jotka heille kuuluisivat, ja jossa tuomiossa Vrhovni sud lausui erityisesti sopimuksen pätemättömyyden korjaamisesta ja katsoi, että pätemättömyys johtuu itse laista ja että se on ollut olemassa oikeustoimen tekoajankohdasta asti, eikä pätemätön sopimus tule päteväksi silloinkaan, kun pätemättömyyden syy poistuu myöhemmin, lukuun ottamatta poikkeuksellisia olosuhteita, joista säädetään velvoiteoikeudellisista suhteista annetun lain 326 §:n 2 momentissa mutta joita ei esiinny käsiteltävässä asiassa (pätemättömyyden syy oli lievempi kielto ja sopimus on pantu täytäntöön kokonaisuudessaan). Ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin viittaa myös Vrhovni sudin 26.5.2020 antamaan tuomioon --, jossa myös todetaan niiden kuluttajien oikeus, jotka antoivat muuntaa lainansa, saada todetuksi, että alkuperäisen luottosopimuksen ehdot ovat kohtuuttomia, ja käyttää kuluttajalle tämän perusteella kuuluvia oikeuksia.

59. Općinski građanski sud u Zagrebu toimittaa otteen kansallisen oikeuden säännöksistä erillisessä asiakirjassa LIITTEENÄ 1 ja LIITTEENÄ 2 sekä kanteen ja osapuolten kirjelmät LIITTEENÄ 3.

Zagrebissa 15.10.2020

Liitteet:

1. Kantajan 12.6.2019 päivätty kanne
2. Vastaajan 2.9.2019 päivätty vastaus
3. Vastaajan 29.6.2020 päivätty kirjelmä

[alkup. s. 13]

4. Kantajan 2.10.2002 päivätty kirjelmä
5. Kantajan 7.10.2002 päivätty kirjelmä

6. Kulutusluotosta annetun lain muuttamisesta ja täydentämisestä annettu laki (Zakon o izmjeni i dopunama Zakona o potrošačkom kreditiranju; Narodne novine nr 102/15)

7. Kansallinen lainsäädäntö

[alkup. s. 14]

--

--